

goro z 2 batalijonoma pešcov in 1 eskadronom konjikov. Stali so Francozi zdaj od Višnje gore proti Žuženberku in zopet nazaj tje proti Cerknici. Bila je divizija Pinova pod zapovedništvom generala Palombina. Da bi Francozi naprej proti Novemu mestu ne silili, odpravi general Rebrovič 22. sept. popoldne polkovnika Milutinovič-a in grofa Starhemberg-a z 1 batalijonom gradiškanskih, 1 batalijonom Št. Jurških graničarjev in 1 eskadronom huzarjev v Žuženberg, da bi od tam Francoze izpodila. Al zjutraj 23. sept. so se Francozi že iz Žuženberka in Kerke proti Dobremu polju umaknili. Kakor hitro polkovnika to zvesta, skleneta Francoze tam napasti. Po trudapolnem potu, kterege še morebiti ni nikoli kaka vojska nastopila, mahmeta naravnost čez Brezov dol, Ambrus in Tisovec v strašnem dežji proti Dobremu polju, kamor pozno ponoči dospeta. Al sovražnik se je bil že v Lašče odmaknil. Skleneta toraj, 25. sept. prijeti ga od vseh strani. En oddelk Št. Jurških graničarjev pod stotnikom Benko-m se koj v Dobrem polju odpravi proti ribniški cesti, da bi sovražnika od zad zajel. V Ponikvah se sopet en oddelk okrene na desno, tretje kerdelo pa je šlo naravnost po ljubljanski cesti. Vse tri čete pridejo skoraj ob enem vsaka od svoje strani v Lašče in ob eni popoldne od vseh strani Francoze primejo. Komaj se tepejo eno uro, in že so sovražniki — bilo jih je 3500 — popolnoma polomljeni in premagani. Le za beg pripravna in borštnata okolica jih je rešila popolnoma pogube.

Francozi so se pri Oblokah potem sopet zbrali, in sicer, ker so se jim od Cerknice še njihovi ljudje pridružili, skupaj 3000 pešcev, 500 konjikov in 8 topov. V malo dneh so se udarili z našimi zopet pri Cerknici, kar pa tukaj popisovati ne spada v moj sedanji potopis.

Odbila je bila ura 4; moj vozač me je že težko čakal, toraj z Bogom Lašče in hajd na kola! Nisem pa mislil, ko sem se poslovil, da bo ta vas v malo tednih žertva strašnega požara, kateri je uboge prebivavce, ki so imeli že do tistih dob z zidanjem cerkve mnogo stroškov, pahnul v veliko revšino in nadloge. Znan je namreč požar v Laščah 28. maja, toraj o tem ne bom zdaj več govoril, ampak le to rečem: Bog daj, da bi se Laščanje kmalo mogli izkupati iz svojih nadlog! (Dal. sl.)

Odgovor

na gosp. dr. Klunovo prašanje v 52. listu lanskim „Novic“.

Po jeziku slovanskem razpada Istra na kajkavščino, ča- in čakavščino in na štokavščino.

Perva sega od Tersta do tarske Vale (vall di torre) ali do izliva buzetskega potoka (fiume Quieto), kakor ga nekteri imenujejo, v morje; še na južni strani te reke pobere sledeče na čakavščino mejne občine: Karojba, Kaldir, motovunske Novake, Zamašk, Grimalda, Draguč, Hum, Dolenja vas pod grajšino Glupoglava (Lupoglav), kakor kmet govori, kake dve uri pred Učko; od ondot se oberne njena meja na severozapad okoli Čičarije na Berkine proti Krajnskem. Ti Kajkovci se razdeljujejo a) na Savrine, pobrežji okolo Kopra do blizo Opertla in Buzeta, b) na Fučke; vsi drugi dolenci, kakor Čakavci govorijo. Razločijo se eni od drugih mnogo po nošnji in po zrasti. Fučki imajo v svoji besedi mnogo hervatsčine, ker so imeli do kasna glagolitske cerkvene obrede; v njihovih cerkvah se najdejo mnogi glagolitski napisi.

Drugi so Čakavci po sredi Istre, ter segajo na njeni istočni strani do luke Rabac (porto Rabac), od onde jih eno malo meji Raša, zatem so najjužneje čakavske občine od iztoka na zapad: S. Ivanac, Žmin, Kringa (Corridico), Tinjan, Beran, Terviš in Vižinada. Za S. Ivancem skupa do Terviš je še med što in ča nekdanja meja med Benečići (republica Veneta) in kraljevici (Austriaci). Ča-

kavci na zapadni strani Istre ne segajo posve do morja, ampak onde se meji što s kaj. Pravi čisti Čakavci so samo Pazinci, oni tudi š in ž nekako po poljski izgovarajo š in ž. Drugi grajani v Istri in v Liburnii tudi še ž, š, č mnogo tanje izgovarajo, kakor vanjščaki (Landbewohner im Gegensatz zum Städter), zato ti njih govor imenujejo „gospodski.“

Najpervi prišniki slovanski od severa so morda čakavci; oni imajo še mnogo staro- in severoslovansčine, n. p. vi mesto iz: vilaz sunca, vireni blago. vikopaj itd., konj palja, galoppirt, palja (pedone) = eines Reiters Begleiter zu Fuss (češ. palovati); hervata = plašč (i poljski); popel (po-palit), za skvarjeno pepel, olita = čreva (i češki) itd.; stare besede: zatrep Bucht, pahlić Flocken, žlebinka Rinnthal, ošterc stimulus, paklun, zvaljano testo, paklunača, valjar itd.; imena gorske: Pahornica (pahor, češki Hügel), Lonščica = log = lug. Dimbolak = (doboko) Pilonščak, itd. Ista beseda Pazin je bolj po češki napravljena od (pre)-pad = jama, d v z. Še so rodbine tudi s pridevkom čeh. Tudi govorijo Bouh, poul, Tuonka, češki púl itd; izgovarjajo: vira, san bi, govori san, san pisá, pa tudi zdrôvje, krôlj za zdravlje, kralj.

Treta je štokavščina, vse drugo dali do Pulja; ti imenujejo Čakavce Bezjake; ako se ta na onega pozov oglasi: ča? mu se on naruga: Čaklote! Ako mu se oglasi z oj! mu reče: Joklote! Njim se že na obrazi pozna, da so sini Jugovići; svoje tesne dolge hlače imenujejo benovreke, Čakavci pa gaće. Najzadni prišniki v Istro so Perojci, jedini staroverci v tej deželici; da imajo dva popa in školo, se čuje.

V Liburnii, kar je vladno na Istro spada, bivajo Čakavci, to je: po Beršešćini, Mošćenišćini, Lovranšćini, Veprinašćini, na Voloskem, in na Katavšćini, s tem razločkom, da izgovarjajo: bil, govoril, pisal. Oni, posebno stari ljudje, najčisteje hervatski govorijo. Čakavski gradi so najmanj poitaljančeni.

Čičarija, čakavski govorec: bia, reká, govoria, je: Klana, Bergud, Mune. Vodice, Jelovice, Dane, Galac, Terstenik, Klenošćak, Raspo, Račjavas, Lanišće, Bergudac, Podgaće, Slun, Brest, Rakitovac.

Jako pokrajnčeni kraji so: Dolenje, Jelšane, Vranokračina, Šušak, Novavas, Lisac, Lazi, Studena, Škalnica, Posjak, Lipa, Starad, Šapjane, Rupa, Poljana.

Posve pokrajnčeni (poslovenčeni) Čiči so: v Račići, Novem gradu, Hrušici, Obrovi, Herplji, Markovićini. Ki zna bolje, daj bolje i za moj poduk! J. V.

Prijateljsk odgovor

na opazko gosp. A. M. v Kastvi v listu 2.

Mnogo let je vže, kar sem vedil za razlago imena Kastav iz nemškega Kösten-au; mislim, da jo je rekel naš rajni vladika; al meni ne gré v glavo: Slovani imamo mnogo imen iz kostanj, na pr., v Istri župa Kostanja, naši morda Kostanj-(-i grad), na Krajnskem, Kostanjevica, na Horvaškem Kostanjica itd.; al v teh besedah se nj nikdar ni zgubil; težko bi se bil v besedi Kastav; laglje bi se bil l v besedi Kastel premenil v v po pravilih slovanskega jezika; posebno če se prevdari na kakšne promene je stavljen slovenski tverdi l; da se glasniki menjajo, je znano. Nobeden se ne čudi, da je Nemeč iz Kastav hotel napraviti svoj Köstenau, ki vé, kako še zdaj s čistoslovanskimi imeni gospodari.

Sledeči uzroki so me napeljali, da sem jaz Kastav iz Kastel razlagal: a) Kastel ni samo vlaška (latin. in njezinih hčerk) beseda, ampak evropejska sploh; da je tud staroslov. kostel, kaže Miklošić v lexicon l. sl. v. d. v corr. et add.; Čeh ima kastel za castellum, in kostel, čudo veliko! za cerkev; itd. drugi jeziki. b) Ber-

kine, čiške sosede, sem večkrat slišal reči: „grem v „Kastev“ namesto „v Kastav.“ c) Med Dolino in Klancom, na onem Krasu, je neka vas z imenom Kastevec; mislim, da je to Kastelec. d) Veprinaški glagolite so pred 300 leti večkrat pisali: Kastalščina (territorium Castuanum) mesto Kastavščina. Na Kastaldo pri besedi Kastav jaz nisem nikdar pomislil. e) Kostanj ljubi mokrotno rudečo ilovico, al take imate zdaj okoli grada Kastva malo, vse drugač je po Lovransčini; zato je težko misliti, da so bili gori okoli vas kostanjski gojzdi; vaša zemlja je za hrast po svoji naturi.

Pri tej priložnosti povem svojo etimologično misel o imenu Volosko. Naselili so se morda doli pri morji neki Vlah ali neki Vlaha, ter so sosedje rekli po ondašnjem govoru: Volosko (selo). Malorusi še zdaj govorijo Volosko za naše vlaško (glej Miklošić „Lautlehre“), in zato se motijo zeló, ki pišejo Volovsko ali Voloska, ker ljudje govorijo čisto: Volosko sklanjaje ga za adjectiv. Al mi porečete: Kade so Malorusi! Na to bim jaz odgovoril: da imamo slovanske ušesa, kakor jih nimamo, bimo v čakavščini za čudo veliko naslušali se severoslovansčine. Častna rodbina Vlah je še pri vas. J. V.

Slovanski popotnik.

* *Leptir. Zabavnik za godinu 1859. Izdao Ljudevit Vukotinić. U Zagrebu.* — Kar je zginila „Iskra“, ki jo je izdajal gosp. Ivan Havliček, ni noben zabavnik več v Zagrebu zagledal belega dneva. Radostni smo sprejeli tedaj „Leptir-a“, ki nam je nedavno došel iz preljubega mesta. Pregledavši pa kazalo novega zabavnika in imena pisateljev njegovih, nas je milo ganil spomin, da večina ravno tistih domoljubov, ki so spustili „Leptira“ (Metulja) na dan, so tudi pripomogli, da je leta 1846 „Iskra“ zalesketala na obnebi jugoslavenskem. To je lepo! To je domoljubje terdne korenine! Kakor smo v „Iskri“ brali spise pervakov zagrebških: Ivana Kukuljević-a Saksinskoga, Ljudevita Vukotinić-a in dr. D. Demetra, tako jih beremo v „Leptiru“; pogrešamo v njem le Mirka Bogovića, Ivana Mažuranića, Ognjoslava Ostrožinskoga in — Stanka Vraza; mesto njih so nastopili: M. Ban, J. Sundičić, H. A-ć in pa Slovenec S. Jenko, — navlaščno ali naključno ravno ono število, kot v „Iskri“! S pesmami so obdarili „Leptira“ gospodje: M. Ban, J. Sundičić, H. A-ć, Ivan Kukuljević, S. Jenko, Lj. Vukotinić in dr. D. Demeter. Lepe so vse; ktere so najlepše, naj sodi vsak bravec po svoje. V prevodih se je gosp. dr. Demeter pravega mojstra skazal zlasti v odlomku iz Göthe-ovega „Fausta“, kterega dobro prestaviti v jezik slavenski more le izversten pesnik. Sostavke v prozi sta prinesla gospoda: Ivan Kukuljević („Dva Slavena, pripoviest iz novijega vremena“ in „grad veliki Kalnik“) in pa Lj. Vukotinić („Unutarnji život“ in „Čupori“, pripoviest iz 15. veka“). Pripovest „Dva Slavena“ — resnična zgodba iz let 1847, 1848 in 1849 — je tako mična, da res ne moreš nehati, preden je nisi vse skozi in skozi prebral; rekli bi, da zvonec nosi med vsemi; pa tudi „Veliki Kalnik“ (Kamnik) je krasno cvetje na polji zgodovinskem. Kako milo se bere tu o stari zgodovini zemlje horvaške: „Mala zemlja a toliko silnih neprijateljah, — malo bogastva, a toliko večnih pleniteljah, — malo slaboga pučanstva, a toliko groznih neprestanih vojskah! Ali naši pradedovi neizgubiše u toj lječnoj opasnosti srca i duha“ itd. — V pismih dveh prijateljev pod naslovom „Unutarnji život“ se gosp. Lj. Vukotinić skazuje izversten poznatelj življenja današnjega časa; z živo besedo kara napake današnje gospôske izreje. „Krinolina prekoredna na tielu, a Cviker na oku! — to je karakteristika za djevojku i mladića“ — pravi med drugim — in nadaljuje: „Što će iz toga biti? Ja samo jednu pomoć, jedan liek vidim proti tomu: to su: prirod-

slovne (natureslovne) znanosti i viera.“ Lepa je tudi njegova povest pod naslovom „Čupori“. — Verh vsega krasnega zapopadka nas je razveselilo tudi še to, da — v znamenje bratovske sloge — smo našli donesek slovenskega pesnika v „Leptiru“, kterega vredništvo je po vsem tem v tako dobrih rokah, da ne more v boljih biti. Le ličnijih kamnorisov bi trebalo poskerbeti. In tako sklene „Slov. popotnik“ svoj posel s tem, da navaja besede „Leptirove“ h koncu:

Ak želite, da Vam leptir ne odleti,
A Vi žurno hajdte — ga uzeti!

Dobiva se, kakor smo zadnjič oklicali, tudi pri nas (vredništvu) v Ljubljani.

Kratkočasnice.

* Neki študent je potoval domú na šolske praznike. Ker je precej deleč imel do doma, se mu je že zlo prazna mošnjica čisto posušila. Kako si pomagati? Sila kola lomi. Gré tedaj medpotoma k neki udovi, od ktere je bilo krog in krog znano, da je bogata, ter jo prosi darú. Al nič mu ne dá. Študent nevoljen čez to ji reče: „Škoda, gospá, da niste bili Eva.“ „Zakaj to?“ — zarenči žena nad njim. „Za to, ker potem bi ne bil Adam grešil; Vi bi bili gotovo sami celo jabelko pojedli in bi ne bili Adamu ne grizljeja privošili!“

* Neki kmet vès zaraščen po obrazu in s precejšno brado stopi v kancelijo. — „Pa, da Vi, Štrukel, pridete tak k gosposki in se niste pred obrili!“ — ga pokrega gospod v kancelii. — „Ja, gospod, nikar mi ne zamerite, da me tako kosmatega vidite; — pa jez res nisem tega kriv. Ko sem šel od doma, me je padar čisto obril; — ker pa že tako dolgo čakam, da sem na versto prišel, mi je brada v tem tako dolga zrastle.“

Dopisi.

Iz Gradca 27. jan. Danes so spet 111 jetnikov iz južnih dežel le-sem pripeljali in jih v tukajšno jetnišnico zaperli.

Iz Postojne. ** Kar našo čudokrasno jamo tiče, moramo za lansko leto z vsem dovoljni biti. Obiskovalo in občudovalo jo je 2084 tujcov brez njih poslov. Med temi štejem ljudi skoraj iz vseh krajev sveta; zapisnik tujcov namreč imenuje obiskovavce iz vseh avstrijskih in nemških dežel, potem iz Angležkega, iz Avstralije, Belgije, Brazilije, Danije, iz Francozkega, Finskega, Holandskega, Italijanskega, iz Jave, Indije, Kine, Kube, male Azije, Moldave, iz Norveškega, Portugaljskega, Ruskega, iz Švajce, Škocije, Švedskega, iz Sibirijske, Sirije, Somatre, Turčije, Valahije, zedinjenih severno-amerikanskih deržav itd. — Ako prištejemo tem tujcom še 3000 bolj domačih ljudi, ki so obiskali jamo binkoštno praznike, je to pač lepa množica.

Iz Ljubljane. V nedeljo zvečer po osmih so pre-svitla cesarica, spremljaje do Tersta svojo sestro, novoza-ročeno kraljičino naslednico napolitansko, se pripeljali v Ljubljano, kjer so bili slovesno sprejeti; od kolodvora do njih stanovališča so bile vse ulice razsvitljene. Drugo jutro ob osmih so se odpeljali v Terst.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja 30. januarja. — Čeravno tudi še danes nimamo nič gotovega povedati: ali bode vojska ali ne, se je jeziček na politični vagi vendar poslednje dni nekoliko bolj obernal na stran mirú. Iz Pariza se sliši, da cesar Napoleon, ker vidi, da ljudstvo njegovo nikakor noče vojske, je nekako mirnišega duha in to toliko bolj, ker od Angležev sliši, da bodo zoper njega, ako sproži vojsko; zato so nek vojnih ladij že trikrat več pripravili za boj, kakor jih sicer imajo, in ministerstva predsednik